

**‘Als we nu niet kiezen,
hebben we straks niets
meer te kiezen’**

**de natuur en
milieufederaties**

De schaarste die niemand meer kan negeren

Nederland zit in een patstelling. Wonen, natuur, landbouw, industrie, mobiliteit—en een explosief stijgende energievraag—claimen dezelfde vierkante meters.

Bestuurders voelen dat het huidige economische groeimodel kraakt in zijn voegen. Toch blijven plannen voor industrie en energie gebaseerd op een reflex van oneindige groei, alsof ruimte en stroom nog vanzelfsprekende grondstoffen zijn.

Ons nieuwe onderzoek *Omgaan met provinciale schaarste*, uitgevoerd door CE Delft, maakt zichtbaar wat al langer onder de oppervlakte borrelt: **de energievraag stijgt veel sneller dan we duurzaam kunnen opwekken**. Als provincies alle huidige plannen doorzetten—uitbreiding van industrie, havens en datacenters—stijgt de elektriciteitsvraag in sommige regio's met **350–400%**.

Zoveel duurzame energie opwekken past niet in Nederland. Terwijl energie-onafhankelijkheid steeds belangrijker wordt. Daarom moeten we niet langer redeneren vanuit de gedachte: "Hoe krijgen we iedereen op het net aangesloten?" Maar vanuit de vraag: **"Waar bloeit Nederland nou echt van op? Zowel op het gebied van economie, inwoners, natuur als kwaliteit van leven?"**

Enorme groei in energievraag

Vooraf provincies met grote industrieclusters – waar ook veel elektrolyzers of datacenters gepland staan – zien de energievraag het hardst stijgen, terwijl het aanbod sterk achterblijft. **Groningen** en **Zeeland** laten de grootste **relatieve** groeiende vraag zien, terwijl **Noord- en Zuid-Holland** en **Noord-Brabant** de sterkste **absolute** toename van de groeiende vraag naar elektriciteit kennen.

Om die enorme vraag bij te benen zou Nederland, naast wind van zee, de duurzame opwek op land moeten **vertienvoudigen**. En die uitdaging beperkt zich niet tot die provincies. In het rapport wordt voor 2030, 2040 en 2050 een **spanningsindicator** per provincie weergegeven: het verschil tussen de vraag naar elektriciteit en het aanbod van duurzame elektriciteit. Vooral **Utrecht, Limburg,**

Noord-Holland, Overijssel, Zuid-Holland en **Gelderland** wekken naar verwachting relatief veel te weinig duurzame energie op in verhouding tot hun toekomstige vraag naar elektriciteit.

Die opwek kan simpelweg niet allemaal op zee plaatsvinden of geïmporteerd worden; een groot deel van deze energievraag landt in onze leefomgeving. Dit is niet alleen een technisch probleem. **Het is een ruimtelijke en maatschappelijke keuzevraag die we snel moeten beantwoorden.** Waar is ruimte voor industrie, waar voor woningbouw, waar voor landbouw, waar voor energie-opwek en waar voor natuur? En als de ruimte voor energie-opwek beperkt is, wie profiteren er dan van de beschikbare energie?

Onze groeireflex slokt onze toekomst op

Door de groeireflex van de oude economie ontstaat een scheefgroei die we steeds moeilijker kunnen uitleggen.

Beperkte maatschappelijke waarde

De natuur en onze leefomgeving wijken steeds vaker voor de groei van industrie en datacenters. Deze gebruiken enorme hoeveelheden energie, maar leveren in veel gevallen amper banen en waarde voor Nederland op, zie ook het [maatschappelijke waardenrapport](#) van Natuur en Milieu.

Onvoldoende prioritering

Zonder duidelijke keuzes loopt Nederland vast. Uit de CE Delft-studie blijkt dat in alle 12 provincies de energievraag veel sneller groeit dan de beschikbare ruimte op het net. Zonder prioritering zullen juist woningbouw, mkb en maatschappelijke voorzieningen achter het net vissen in hun energievraag.

Landschap in de verdrukking

De benodigde netverzwaring legt extra druk op het landschap. Die netverzwaring is vaak nodig, maar de focus ligt daarbij nu te veel op snelheid en kosten. Naast het veel beter benutten van slimmere oplossingen – flexibiliteit, opslag, koppeling van vraag en opwek – kan ook snelheid behaald worden door juist te focussen op landschappelijke inpassing, ruimhartige compensatie en het onder de grond brengen van energie infrastructuur op gevoelige plekken.

Landelijke regie ontbreekt

Dat vraagt om regionale solidariteit en landelijke sturing. Veel provincies kunnen simpelweg nooit zelf in de energievraag voorzien. We hebben dus een nationale visie nodig die woningbouw, lokale bedrijven, een gezonde leefomgeving en de bedrijven van de toekomst mogelijk maakt – en niet alleen de groei van grootschalige energieslurpers faciliteert.

Vastgelopen woningbouw

Ondertussen **dreigt woningbouw vast te lopen**, missen lokale bedrijven aansluitruimte en ruilen we steeds meer natuur en landschap in voor hoogspanning en industriegebieden.

Provincies lopen tegen grenzen van kunnen aan

In provincies met grote industrieclusters, zoals Groningen, Zeeland en Noord-Brabant – waar ook veel elektrolyzers gepland staan – zien de energievraag het hardst stijgen, terwijl aanbod sterk achterblijft. Provincies als Utrecht, Limburg, Noord- en Zuid-Holland, Overijssel en Gelderland lopen richting 2050 tegen grote tekorten aan: ze kunnen nooit voldoende duurzaam opwekken voor hun toekomstige vraag.

Zonder sturing groeit de vraag veel harder dan het aanbod. Uiteindelijk vallen niet alleen de partijen af die wél bijdragen aan brede welvaart, maar ook onze natuur en leefomgeving. Het landschap verandert in een energielandschap, en verschillende regio's komen in de knel door de schaarste.

De echte vraag die gesteld moet worden

De cruciale vraag is niet langer: "Hoe wekken we genoeg energie op?"

Maar: hoe besparen we schaarse energie en ruimte en prioriteren we in de aansluitingen zo dat het bijdraagt aan onze economie in de toekomst?

We zullen dus eerlijk moeten zeggen wat lang onuitgesproken bleef:

de groeiende energievraag moet worden afgeremd, anders hebben we straks wel uitgebreide industriegebieden en datacenters, maar geen ruimte meer voor woningen, natuur of toekomstbestendige bedrijvigheid.

Van groeireflex naar bloeireflex

De grootte van de toekomstige energiebehoefte is géén natuurwet. Het is het gevolg van keuzes— of van het uitblijven ervan. Wij roepen het Rijk, provincies en maatschappelijke partners op om deze nieuwe feiten als vertrekpunt te nemen voor een volwassen debat over de verdeling van energie én ruimte.

Niet langer vanuit de gedachte:

"Hoe houden we iedereen aangesloten?"

Maar vanuit de vraag:

Waar bloeit Nederland nou echt van op? Zowel op het gebied van economie, inwoners, natuur als kwaliteit van leven?"

De keuzes die we nu maken bepalen hoe Nederland er over 10, 20 en 30 jaar uitziet. En belangrijker nog: wie van die toekomst kan meegenieten.

8 keuzes om schaarste eerlijk en verstandig te verdelen

Energie is een schaars goed. Dat vraagt om keuzes die politiek soms lastig zijn, maar maatschappelijk noodzakelijk.

1 Voer landelijk beleid voor vraag-reductie en energiebesparing.

De goedkoopste en schoonste energie blijft de energie die we niet gebruiken. Dat betekent: volle inzet op energiebesparing en volle inzet op minder energie consumeren.

2 Maak multifunctioneel ruimtegebruik de standaard.

Combineer opwek met bestaande functies: daken, parkeerplaatsen, infrastructuur, landbouw en natuur. Dit vermindert het beslag op onze ruimte.

3 Stimuleer landschappelijke (kleinschalige) ingepaste natuurinclusieve zonneparken

die met hun multifunctionele ontwerp en energie lokale ontwikkelingen mogelijk maken.

4 Investeer in slimmer en efficiënt gebruik van energie.

Strategischer locatiekeuzes, flexibiliteit in gebruik, opslag en een veel betere koppeling van energievraag en -aanbod verminderen net- en ruimtecongestie.

5 Geef voorrang aan toekomstbestendige sectoren.

Wij sluiten ons aan bij de oproep van Natuur & Milieu: Toets plannen op structurele maatschappelijke meerwaarde en hun plek in een duurzame economie. Bouw verouderde energie intensieve industrieën met weinig toegevoegde waarde voor de Nederlandse economie nu en in de toekomst zo snel mogelijk af.

6 Maak duurzame bedrijvigheid de norm.

Nieuwe bedrijven moeten scherp sturen op energievermindering, emissiereductie, circulariteit en minimale druk op de leefomgeving.

7 Prioriteer lokale behoeften

die landelijke welvaart mogelijk maken: woningen, mkb, publieke infrastructuur en warmtenetten. Rem grootschalige industrieën zoals datacenters af zolang hun meerwaarde, energievoorziening of opbrengsten voor Nederland niet aantoonbaar zijn.

8 Denk goed na over zon versus wind:

zonne-energie vergt veel ruimte, terwijl wind op minder hectare veel meer kan opleveren.

Stichting De Natuur en Milieufederaties

Arthur van Schendelstraat 600
3511 MJ Utrecht
www.natuurenmilieufederaties.nl

Annie van de Pas

a.vande.pas@natuurenmilieufederaties.nl
06-152 478 97

**de natuur en
milieufederaties**

Samen voor mooie en
duurzame provincies